

1 NOVEMBER 1912.

AFLEVERING 13.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 4.80.

KRABBen VAN ONZE KUST.

(Vervolg en slot van blz. 276).

ERWIJL de gewone spinkrab aan onze kust een heel gewoon dier is, kan dit minder van eene andere, nog wonderlijker soort gezegd worden, die wij, om in dezelfde terminologie te blijven, gevoegelijk de hooiwagen-krab zouden kunnen noemen, en die dan ook in het Latijn *Macropodia* (of *Stenorhynchus*) *phalangium* heet (Fig. 7). Dit is eene merkwaardige, langpootige zonderling. Het kopborststuk heeft de gedaante van een gelijkbeenigen driehoek, met een eenigszins uitgetrokken kop, een soort van snuitje, dat door eene overlansche groeve in tweeën is gedeeld. Zagen we reeds bij de spinkrab de uitholling in de randen van het borststuk, waarin zich de oogstelen kunnen verbergen, sterk gereduceerd, hier bij deze soort zien we er niets meer van. De beide dwars uitstaande oogstelen, die aan den top en wel aan de achterzijde een klein oogje dragen, terwijl aan de voorzijde van den top een voor dit geslacht kenmerkend, stijf haartje is ingeplant, liggen aan de basis van het vooruitstekende snuitje. Onder de oogen zijn de achterste sprieten ingeplant, die niet bijzonder lang zijn en ongeveer de lengte van het kopborststuk bereiken. Op den vuilgelen rug van den krab liggen in regelmatige

teekening meer of minder duidelijke wratten (de onduidelijke zijn in de teekening door gestippelde kringen aangegeven) die in een dorentje eindigen. Het merkwaardigste van het dier zijn de buitengewoon lange pooten. Niet alleen de schaarpoeten zijn zeer in de lengte gerekt en dun, maar ook de vier paren looppooten, deze nemen van achteren naar voren in lengte toe, zoodat het voorste paar wel ruim driemaal zoo lang is als het eigenlijke lichaam. De schaarpoeten en de laatste leden van de looppooten zijn sterk behaard. Ook deze soort is bijna steeds door allerlei, wat op rug en ledematen groeit, overdekt, soms zoo sterk,

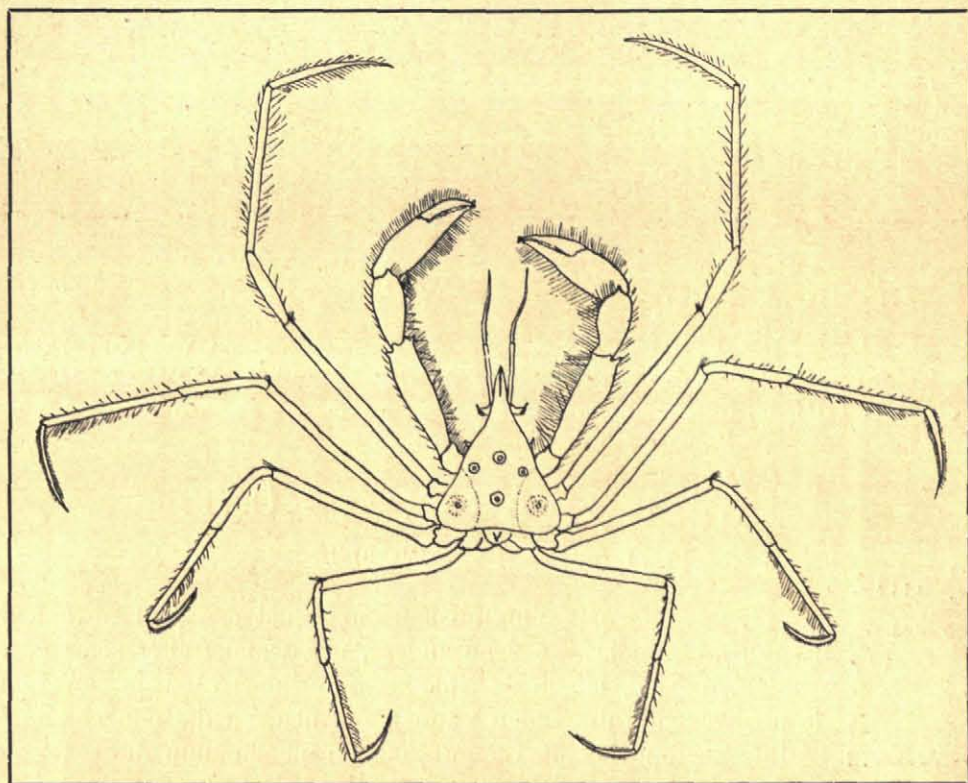

Fig. 7. Hooiwagen-kraab (*Macropodia phalangium* ♂). Nat. gr.

dat van het eigenlijke lichaam haast niets meer te zien is en alleen de lange pooten onder een dikke spons of een hoop vuil te voorschijn komen, waartusschen rijk vertakte Hydroid-kolonies of Bryozoën uitsteken. Ook knotsvormige, glasachtig-doorzichtige Ascidiën (manteldieren of Tunicaten) zitten er aan vast. Op de pooten heeft zich bovendien dan vaak nog eene kolonie Alcyonium of grofvertakte Alcyonidium neergezet. En de kraab moet maar, blijkbaar machteloos, deze geheele wereld met zich meedragen. Het is om moedeloos van te worden, vooral wanneer de visschen hem toch wel weten te vinden. De maag van een rog vond men eens geheel gevuld met deze langpoot-krabben.

Onze zee-hooiwagen is haast nog stiller en meer teruggetrokken dan de spinkrab. Bewegen doet hij zich heel weinig. Met den achterrand van het borststuk en met het achterlijf steunt hij zich op den bodem en spreidt de lange pooten uit, en wel zoo, dat de drie laatste leden bijna steeds in elkanders verlengde blijven en haast een rechten hoek vormen met het daaraan voorafgaande lid, hij rust dan op de teenen. Zoo blijft hij in half-opgerichte houding uren lang zitten en verroert zich bijna niet. Wie hem levend vangt, moet haast maken om hem in zeewater te zetten, want, in tegenstelling van bijna alle andere soorten, gaat hij weldra dood buiten zijn element. De lange, dunne pooten breken natuurlijk ook gemakkelijk, zoodat het een precair voorwerp is.

Het beest leeft hoofzakelijk daar, waar veel „vuil” op den bodem ligt, en oesters en groote klompen *Alcyonium* (doômansduimen) hem een schuilplaats verstrekken. Daar wij vlak langs onze kust zulke gronden zeldzaam vinden, is hij hier zeer plaatselijk en wordt vooral langs de Zeeuwsche kust en in den mond van de Westerschelde gevonden.

Hier, aan de kust van Walcheren, hebben wij bovendien kans een paar van onze zeldzaamste krabben te vinden. De grootste, verreweg de grootste zelfs, is de hier (Fig. 8) afgebeelde *Portunus puber*, die, zooals uit den naam blijkt, tot hetzelfde geslacht behoort als onze gewone zwemkrab. Maar de soort, die wij nu bespreken is veel grooter en forscher gebouwd, al komt zij ook in vele opzichten met de gewone zwemkrab overeen. Het kopborststuk is meer breed dan lang; de voorrand vormt ongeveer een halven cirkel en draagt achter de uitbochtigen voor de oogen 5 krachtige, naar voren gebogen tanden, terwijl tusschen de oogen een klein gevorkt uitsteeksel ligt, met aan weerszijden daarvan 4 kleine, eenigszins naar de middellijn gerichte dorentjes. De oogstelen zijn zeer dik en stevig. Het pantser is aan de bovenzijde voor het grootste gedeelte met een dicht en zacht, kortharig viltig kleed bedekt, zoodat het dier hier fluweelig aanvoelt. Vandaar dat deze krab in het Engelsch „velvet swimming crab” genoemd wordt, en de naam: fluweelen zwemkrab schijnt dan ook zeer geschikt. Langs den achterrand van het kopborststuk, ook op de geledingen van het achterlijf, loopt eene verdikte, geelwitte lijn, die door regelmatige, zwartbruine blokjes onderbroken wordt, zoodat deze lijn iets heeft van de gewone aanduiding van spoorwegen op een kaart. De schaarpoeten zijn niet bijzonder lang, maar dik en stevig, op den voorrand van de „pols” staan een aantal spitse dorentjes, en verder zien we hier overal gekorrelde lijnen en kammen. De looppooten zijn slank en eindigen in een dolkvormig eindlid, met uitzondering van het laatste paar, waarvan de drie laatste leden weer verbreed en plat zijn, zoodat ze bij het zwemmen uitstekend dienst kunnen doen. Langs den rand van deze roeispanen loopt ook hier overal een krans van dicht opeenstaande haren.

Heel mooi zijn de kleuren van deze soort. De grondkleur is een hazelnootbruin; de punten der scharen en der looppooten zijn zwart, de overige (hier zwart aangegeven) lijnen op de looppooten en die op de roeispaanvormig ver-

breede achterste zwempooten hebben eene fraaie donkerblauwe kleur; deze tint ziet men ook, hoewel minder duidelijk, op de (in de teekening) zwart gestippelde lijnen van het kopborststuk. Van onderen is de krab lichtgeel, vooral op de pooten, terwijl het lichaam zelf een donkergele grondkleur heeft. Jammer, dat bij den dood de fraaie teekening van de donkerblauwe lijnen, die als verdikte lijsten over de pooten loopen, spoedig verdwijnt en voor eene donkerbruine tint plaats maakt.

Dit is eene aan onze kust zeldzame of in ieder geval zeer plaatselijk voor

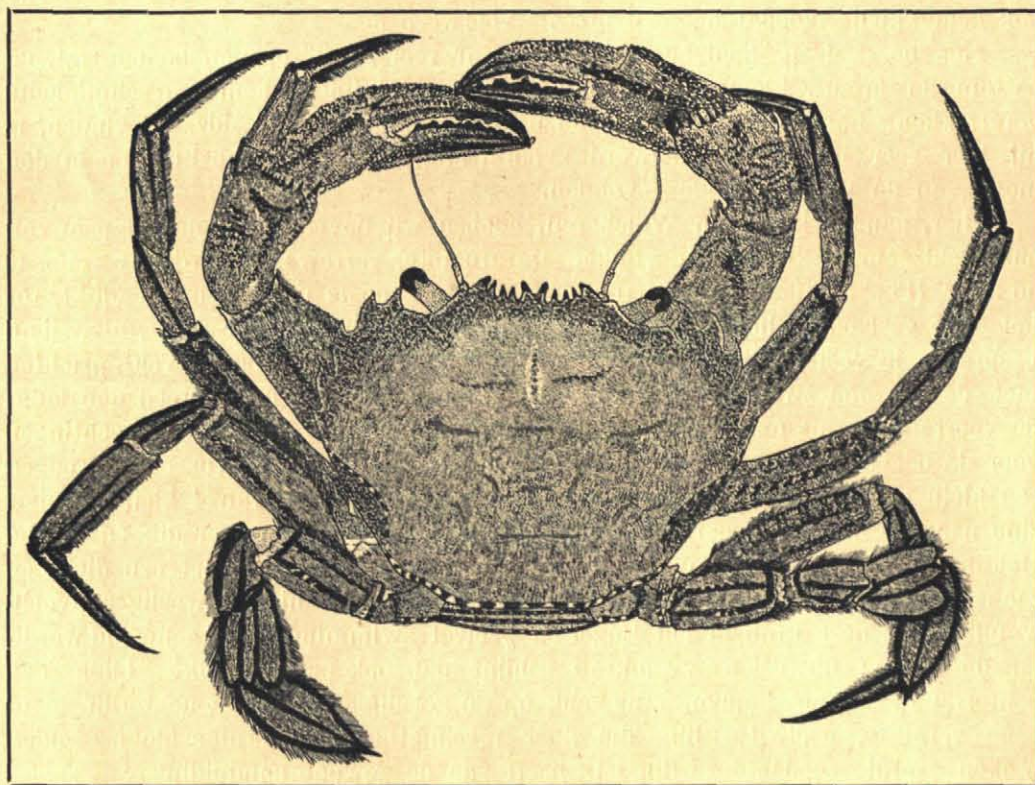

Fig. 8. Fluweelen zwemkrab (*Portunus puber* ♀). Nat. gr.

komende soort. Eene bekende vindplaats, waar de fluweelen zwemkrab in het geheel niet zeldzaam voorkomt, is (of moet ik misschien zeggen: was) de groote dijk bij West-Kapelle, vanwaar Dr. Kerbert in 1883 een groot aantal exemplaren voor het Aquarium van Artis kreeg. In den zomer van het volgende jaar verzamelde Dr. Hoek onder een der hoofden van genoemden dijk bij laag water in korten tijd een twaalftal exemplaren. Verder is het dier in 1865 eenmaal aan het strand te Katwijk gevonden. Bij Den Helder zag ik de fluweelen zwemkrab vroeger zoo goed als nooit, alleen werden in vroegere jaren twee of drie exem-

plaren door visschers, die een eind buiten de kust vischten, aangebracht. Verleden jaar, in den warmen zomer, waren er een eindweegs van de kust opeens veel meer, toen werd de soort op het laatst heelemaal geen zeldzaamheid en kwamen de visschers er herhaaldelijk mee aan. De soort komt tamelijk veel aan de Belgische kust en aan de Zuidwestkust van Engeland voor, het is mogelijk, dat van België uit nu en dan tochten worden ondernomen naar andere streken, een soort van verhuizing, waarvan we de oorzaken niet kennen en die in ieder geval ook aan de Zuidkust van Engeland geen onbekend verschijnsel is: zoo lees ik, dat in Juli 1834 plotseling een aantal exemplaren bij Hastings gevangen werden, waar *Portunus puber* tot nog toe onbekend was; hier verdwenen zij ook spoedig weder. Of het aan onze kust ook zoo zal gaan, is natuurlijk niet van te voren te zeggen. Het is intusschen te hopen, dat deze soort ook in het noordelijker gebied langs onze kust zich zal weten te handhaven. De fluweelen zwemkrab, die eene flinke grootte bereikt (hier is hij op natuurlijke grootte afgebeeld), is allesbehalve zoo zachtzinnig, als zijn epitheton zou doen vermoeden. Vechtlustig, steeds in actie en gereed tot den strijd, is hij met zijne groote, krachtige scharen zeker een niet te versmaden tegenstander, voor wie hem zijn buit zou betwisten of hem zelf als flinken maaltijd wilde gebruiken.

Op dezelfde plaatsen aan de Zeeuwse kust, waar de fluweelen zwemkrab voorkomt, leeft een andere soort, die veel kleiner is, en er geheel anders uitziet: het is *Porcellana platycheles*, de „hairy porcelain crab“, zooals de Engelschen hem noemen (Fig. 9). Nu, dat hij harig is, ziet ge ook wel dadelijk en „porseleinkrab“ wordt het dier genoemd, omdat de kleur van het pantser en van de pooten een dof wit is, dat aan de randen van het kopborststuk en van de pooten, door de talrijke, lange, knotsvormige haren in een vuilbruin overgaat. Het is een kleine soort: exemplaren van 10 mM. lang behooren al tot de groote. Het kopborststuk heeft van boven gezien een bijna cirkelronde gedaante; tusschen de oogen steekt een klein, driehoekig lobje vooruit. Geweldig in verhouding tot het lichaam zijn de schaarpoeten ontwikkeld, die buitengewoon breed en plat zijn, vooral de scharen zelf (vandaar de naam: *platycheles*). Deze schijnen zelfs nog breeder, door de zeer lange haren, aan de punt dikker dan aan de basis, dus knotsvormig, van een vuilbruine kleur. Dergelijke haren komen ook veel langs de andere pooten en op het lichaam zelf voor, maar op de scharen zijn zij bijzonder lang en dik en daarbij alle evenwijdig

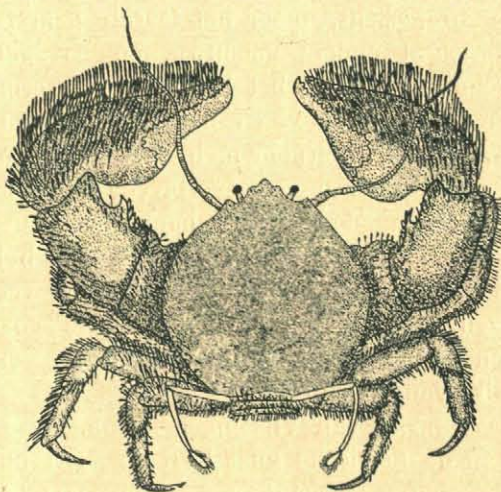

Fig. 9. Harig porseleinkrabbetje (*Porcellana platycheles* ♀).
3 × vergr.

en recht naar voren gericht. De bruine kleur van deze stijve, rechte haren is voor een groot deel ook toe te schrijven aan het vuil, dat zich hier in massa bevindt; de krab kan haast geheel onder eene grijsbruine massa verdwijnen. Op den pols van de schaarpoeten staat aan de binnenzijde een getande knobbel. Het zal ook dadelijk opvallen, dat onze soort niet, zooals de tot nogtoe besproken krabben, vier paren looppoeten bezit, maar slechts drie, terwijl het laatste paar heel dun en zwak is, alleen aan het korte eindlid fijne haren draagt en overigens kaal is. Bij nauwkeurig toezien blijkt hier een zeer kleine schaar gelegen. Dit laatste paar is hoog ingeplant. Onze porseleinkrab behoort dan ook niet tot de eigenlijke krabben of *Brachyura*, maar tot eene geheel andere groep, die men vroeger wel met den naam *Anomura* bestempelde, (hoewel later bleek, dat deze te veel heterogene elementen bevatte) die tusschen krabben en kreeftachtigen in staat. Inderdaad heeft de porseleinkrab het meest van een gewone krab op het eerste gezicht, maar het laatste paar poeten, die in een kleine schaar eindigen, is geheel anders gebouwd, en bovendien ziet het achterlijf er anders uit, dat weliswaar onder het kopborststuk teruggeslagen en plat is, maar overigens den bouw van dat van een kreeft vertoont en dan ook, juist als wij bij een kreeft of garnaal waarnemen, in een soort van staartvin eindigt, het zoogenaamde telson, dat door de zeer verbrede ledematen (elk op zich zelf gevorkt) van het voorlaatste en door het aanhangsellooze laatste segment van het achterlijf gevormd wordt. Met deze „vin“ aan het zeer buigzame en gespieerde achterlijf kunnen de kreeften en garnalen, zooals men weet, zwemmen. De porseleinkrab zwemt evenwel niet, zijn „vin“ is klein en weinig ontwikkeld. Meest zit hij stil in een of anderen schuilhoek. Bij ons schijnt hij nog nergens anders dan aan den dijk van West-Kapelle, vanwaar Dr. Kerbert hem in 1883 verkreeg, en aan het havenhoofd van Vlissingen gevonden te zijn en noordelijker niet voor te komen. Aan de Belgische kust leeft de soort blijkbaar niet zeldzaam.

Nauw verwant met deze soort is eene andere, nog kleinere (zoo groot als een erwt), die we het gewone porseleinkrabbetje, *Porcellana longicornis*, kunnen noemen. De sprieten zijn veel langer, het lichaam en de poeten nagenoeg onbehaard, en de schaarpoeten veel langer, langer dikwijls dan het lichaam; daarbij is het eigenaardige, dat nu eens de rechter, dan weer de linker schaarpoot veel groter is dan de andere. De laatste verhouding komt het meest voor. Dit diertje is volstrekt niet zeldzaam tusschen klompen oesters, eierklompen van *Buccinum*, kolonies van doômansduimen, in holten van drijfhout, enz. Steeds zoekt het ergens een schuilhoek, waarin het dikwijls slechts met moeite gevonden kan worden.

Men ziet, zoo heel arm is onze fauna aan krabben nog niet. We kunnen natuurlijk geen vergelijking gaan maken met rotsachtige kusten, vooral in warmere streken, waar de levensvoorwaarden zoo veel meer afwisselend zijn en daardoor een veel rijkere fauna wordt aangetroffen. Onze vlakke, zandige gronden zijn in

dat opzicht eentonig. Maar juist die betrekkelijke armoede maakt het den wandelaar en verzamelaar, voor wien alles nog nieuw is, des te gemakkelijker, den juiste naam van zijne vondsten te weten te komen. En men moge over het nut van een naam, wetenschappelijk of niet, verschillend oordeelen, het begin van alle dingen en datgene, waarbij de belangstelling begint, is toch juist de beantwoording van de vraag: *wat* is het, *hoe* heet het, wat ik daar vind? Moge het hier en daar een belangstellende, die krabben van onze kust machtig kan worden, gelukken met behulp van de hier gegeven afbeeldingen en beschrijvingen de dieren te determineeren. De hoofdzaak is het wel niet, maar toch een stap in de richting van nauwkeuriger studie en in ieder geval van belangstelling voor wat de zee in hare dikwijls zoo moeilijk toegankelijke schatkamers verborgen houdt.

Dr. J. J. TESCH.

EEN NIEUWE TRUFFEL.

(*Hydnotria Tulasnei*.)

HOEVEEL merkwaardigheden ons kleine landje op plant- en dierkundig gebied ook moge opleveren, in één opzicht zijn wij eenigszins misdeeld: de truffels zijn bij ons maar slecht vertegenwoordigd. Voor zoover mij bekend is, werden tot nu toe slechts twee soorten vermeld, en wel de hertentruffels (*Elaphomyces muricatus* en *E. granulatus*).

In een vorigen jaargang heb ik hierover iets medegedeeld en meteen iets over de twee eigenaardige knotszwammen (*Cordyceps*), die erop parasiteeren. Na dien tijd heb ik ze overal in de bosschen om Breda en Tilburg geregeld aangetroffen, en aangenaam werd ik verrast, toen ik op mijn tweede wandeling in de Biltsche dennebosschen mijn oude kennissen weer ontmoette.

Het was toen November en dan is er voor het hazen- en konijnenvolkje niet zoo heel veel bijzonders meer te vinden. Toch wisten ze zich te helpen, en geleid door hun fijnen neus, hadden ze de hertentruffels onder het mos ontdekt en met een paar forsche krabben blootgelegd. Ik had nooit gedacht, dat deze truffels in zoo groot aantal voorkwamen en evenmin, dat ze door de langooren gezocht werden. Op een wandeling van een kwartier vond ik wel een dozijn groeiplaatsen en kon uit de klikjes van den konijnenmaaltijd opmaken, dat er wel honderd stuks geconsumeerd moesten zijn, want overal lagen naast de krabkuiltjes bruinzwarte sporenhoopjes, soms nog met een half opgegeten truffelhuid erbij.

Zooals ik in genoemd artikel meedeelde, noemen de Duitschers deze truffel: „*Hirschbrunst*“ en beweren, dat de herten ze in den bronstijd uit den grond opgraven. Toen ik nu geconstateerd had, dat ze inderdaad gegeten worden, vroeg ik mezelf af, of dat misschien ook met den paartijd van konijnen en hazen in verband kon staan. Maar al dadelijk moest deze onderstelling verworpen worden,